

УКРАЇНА

Насильство проти охорони здоров'я 2023

**SAFEGUARDING
HEALTH
IN CONFLICT**

**Insecurity
Insight**
Data on People in Danger

ІНЦИДЕНТИ ТА НАЙПОШИРЕНІШІ ЗАГРОЗИ, ПРО ЯКІ ПОВІДОМЛЯЛОСЯ

↓ Джерело: 2023 UKR SHCC Health Care Data

ОГЛЯД

Коаліція «Захист здоров'я в умовах конфлікту» (SHCC) зафіксувала 394 випадки насильства або перешкоджання наданню медичної допомоги в Україні у 2023 році порівняно з 885 у 2022 році. У цих інцидентах заклади охорони здоров'я були пошкоджені або зруйновані щонайменше у 192 випадках, і 36 разів були окуповані російськими збройними силами. Крім того, 109 медичних працівників було вбито. Цей інформаційний бюлетень ґрунтується на наборі даних [UKR SHCC Health Care Data](#) за 2023 рік, який можна завантажити на платформі [обміну гуманітарними даними \(HDX\)](#).

КОНТЕКСТ

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року бойові дії тривали і в 2023 році. Росія продовжувала окупувати майже п'яту частину української території та завдала значних жертв серед цивільного населення України. Масштабних пошкоджень і руйнувань зазнала цивільна та енергетична інфраструктура, внаслідок чого понад 12 мільйонів українців постраждали від перебоїв з енергопостачанням. сотні людей загинули внаслідок вибуху на дамбі на схід від Херсона в червні, а південно-західна Україна пережила сильну повінь, від якої постраждали понад шістьдесят тисяч людей. За оцінками, близько 40% населення України потребуватимуть гуманітарної допомоги у 2024 році.

НАСИЛЬСТВО АБО ПЕРЕШКОДЖАННЯ НАДАННЮ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ У 2023 РОЦІ

Інциденти насильства або перешкоджання наданню медичної допомоги були зафіксовані в 16 з 24 областей України та АР Крим, при цьому висока кількість випадків продовжує фіксуватися в Донецькій та Запорізькій областях. Кількість випадків зросла на півдні Херсонської області та помітно зменшилася в Чернігівській, Харківській, Київській, Луганській, Миколаївській, Сумській та Житомирській областях. Майже дві третини інцидентів сталися в закладах охорони здоров'я, причому щонайменше 13 закладів постраждали від погроз і насильства неодноразово. Шість разів було

пошкоджено Бериславську центральну районну лікарню в Херсонській області. Як і в 2022 році, більшість інцидентів стосувалися медичних працівників, які працюють у державних структурах охорони здоров'я. Неурядові організації безпосередньо постраждали в шести інцидентах, а Український Червоний Хрест і МКЧХ - у чотирьох.

Відомі місця повідомлень про інциденти, що вплинули на охорону здоров'я в Україні, 2022-2023

У 2023 році продовжували реєструвати велику кількість випадків у східній частині Донецької та Запорізької областей, кількість випадків збільшилася на півдні Херсонської області та зменшилася на заході України.

2022 рік

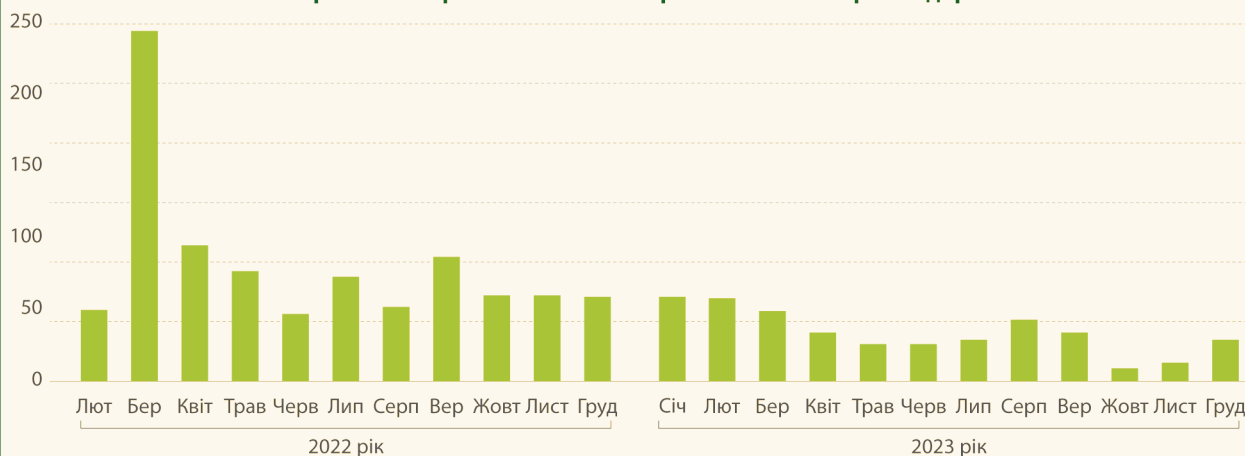

2023 рік

У 2023 році зросла кількість вбивств медичних працівників, а російські війська продовжували використовувати заклади охорони здоров'я як військові шпиталі та в немедичних цілях на тимчасово окупованих територіях України. Атаки дронів, споряджених вибухівкою, дедалі більше впливають на сферу охорони здоров'я.

Насильство щодо охорони здоров'я в Україні, лютий 2022 - грудень 2023

Конфлікти, в яких насильство проти охорони здоров'я стає постійним явищем, часто починаються з екстремальних рівнів насильства проти системи охорони здоров'я.

76% випадків насильства або перешкоджання наданню медичної допомоги були пов'язані з військовими силами Російської Федерації. Збройні сили України були названі в семи випадках у Донецькій, Луганській та Запорізькій областях, де лікарні, захоплені російськими військами, були пошкоджені в результаті обстрілів, а військові медики загинули під час бойових дій. В інших випадках нападники залишилися невстановленими.

Використання вибухової зброї

У 2023 році використання зброї вибухової дії впливало на охорону здоров'я щонайменше 253 рази. Загинули і були поранені медичні працівники, а лікарні зазнали пошкоджень. Більшість випадків були пов'язані з артилерійськими та мінометними обстрілами, ракетами, мінами та реактивними снарядами. Російські війська використовували ударні дрони у 17 інцидентах, порівняно з двома у 2022 році, і атаки були зафіксовані в Херсонській, Київській, Одеській, Запорізькій та Харківській областях, на відміну від більш обмеженого використання безпілотників у сфері охорони здоров'я, про яке повідомлялося лише з Миколаївської та Житомирської областей у 2022 році. Хоча компанія, яка виготовила ці дрони, не була зафіксована в більшості інцидентів, принаймні в одному випадку

іранський дрон Shahed-136 пошкодив Херсонську обласну психіатричну лікарню і поранив лікаря, який намагався евакуювати пацієнтів із закладу до бомбосховища. У восьми інцидентах було зафіксовано ураження закладів охорони здоров'я вибуховими засобами, доставленими російською авіацією. У більшості повідомлень було сказано про пошкодження закладів охорони здоров'я. Так, дві лікарки були вбиті ракетою російського виробництва Х-22 «Шторм» у Дніпрі. Міністерство оборони Великої Британії розкритикувало цю протикорабельну ракету великої дальності як неточну.

У Бахмутському районі Донецької області російські війська застосували касетні боєприпаси під час атаки на культурний центр, який був перетворений на гуманітарний об'єкт, де надавалася допомога та медична допомога, в результаті чого заклад припинив свою роботу. Коли вибухова зброя застосовується в населених пунктах, вона часто має значну площу ураження і призводить до загибелі та руйнувань за межами наміченої цілі, що спричиняє довготривалі негативні наслідки для сектору охорони здоров'я.

Пошкоджені та зруйновані заклади охорони здоров'я

Лікарні, в тому числі пологові та дитячі, аптеки та склади, були пошкоджені або зруйновані у 192 окремих випадках у 2023 році. Більшість з них були пов'язані із застосуванням російськими військами вибухової зброї. Винятками були три інциденти, коли російські війська здійснили постріли всередині однієї лікарні і пошкодили іншу, а також коли невідомі нападники здійснили постріли всередині амбулаторії, що призвело до її пошкодження.¹ Випадки були зафіксовані у 13 областях, більшість з яких сталися у Донецькій та Херсонській. Часто цивільні особи гинули або отримували поранення, а цивільна інфраструктура зазнавала пошкоджень, зокрема Херсонська обласна дитяча лікарня, яку було пошкоджено, коли російські війська 36 разів атакували місто Херсон із застосуванням артилерії, ракет, мінометів, танків і дронів.²

АТАКИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Ця інтерактивна карта документує атаки на охорону здоров'я в Україні з моменту повномасштабного російського вторгнення 24 лютого 2022 року. Вона доступна англійською та українською мовами і дозволяє користувачам дослідити, де саме відбулися інциденти та що сталося, в тому числі, в деяких випадках, за допомогою фотографій. Цей інформаційний бюлетень SHCC відображає дані за 2023 рік станом на 15 січня 2024 року, але карта та набір даних постійно оновлюються. На карті позначені події, в яких було вжито превентивних заходів для захисту персоналу та програм, а також узагальнені події, які не вважаються «інцидентами» в цьому інформаційному бюлетені.

Загіблі та поранені медичні працівники

Щонайменше 109 медичних працівників загинули у 101 інциденті у 2023 році порівняно з 78 загиблими у 62 інцидентах у 2022 році. Вісімдесят з них були військовими медиками, причому майже дві третини з них загинули на лінії фронту в Донецькій і Запорізькій областях. Натомість у 2022 році загинули 22 військові медики, причому майже половина цих смертей задокументована в Донецькій області. Двадцять дев'ять медичних працівників, включаючи водіїв автомобілів швидкої допомоги, лікарів, медсестер, фельдшерів і волонтерів, були вбиті під час роботи в лікарнях, а в одному випадку - вдома, або під час подвійних обстрілів під час надання медичної допомоги цивільним особам, пораненим

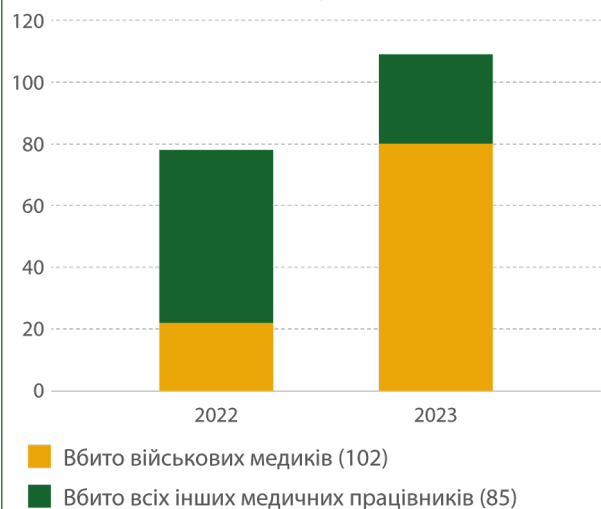
під час попередніх російських атак. Загалом, за повідомленнями, 71 медичний працівник був поранений у 43 інцидентах у 2023 році порівняно з 60 пораненими у 38 інцидентах у 2022 році. Дві п'ятих з них були поранені в Бериславському та Херсонському районах Херсонської області.

Заклади охорони здоров'я, перепрофільовані для використання у військових цілях

Повністю функціональні заклади охорони здоров'я були перепрофільовані під військові бази або для інших немедичних цілей російськими військами у 36 випадках у 2023 році, порівняно з 51 таким випадком у 2022 році. Кількість інцидентів зросла в період з лютого по квітень 2023 року і була зафіксована в чотирьох областях і Криму, причому більшість з них відбулася в Луганській і Запорізькій областях. За повідомленнями, у 22 випадках російські війська примусово виселяли пацієнтів і персонал з лікарень і використовували їх виключно для лікування поранених солдатів. У дев'яти випадках російські війська, за повідомленнями, обстрілювали українські сили з закладів охорони здоров'я. Часто під час цих інцидентів життєво важливі медичні засоби та обладнання були вивезені або захоплені, а іноді вивезені до лікарень на окупованих Росією територіях.

Зареєстровані вбивства медичних працівників в Україні, 2022-2023 роки

Кількість військових медиків, які загинули під час надання допомоги пораненим солдатам на передовій, зросла вчетверо - з 22 до 80 у період з 2022 по 2023 рік.

ПРИМУС І КОНТРОЛЬ: СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ПІД РОСІЙСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ

Це тематичне дослідження розкриває маловідомі аспекти руйнування та встановлення російського контролю над системою охорони здоров'я в Україні, зокрема те, що російські збройні сили обмежили та поставили під додаткові умови доступ цивільного населення до медичної допомоги на тимчасово окупованих територіях. "Наше дослідження проливає нове світло на похмурі реалії, які пацієнти та медичні працівники змушені терпіти, щоб отримати доступ до базових медичних послуг", - сказала Крістіна Вілле, директорка Insecurity Insight.

ВПЛИВ АТАК НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

У 2023 році надання медичної допомоги продовжувало серйозно утруднюватися, особливо на території, що перебуває під російською окупацією, та в районах на сході України, наближених до лінії зіткнення. Наприклад, серед закладів охорони здоров'я, доступних для збору даних у Донецькій області в період з листопада 2022 року по травень 2023 року, третина повідомляла про те, що вони не функціонують, а ще третина функціонувала лише частково через небезпеку та пошкодження. Це посилює вже наявні з 2014 року перешкоди у доступі до медичної допомоги на окупованій Росією

території Автономної Республіки Крим, коли цивільним особам, які не прийняли російське громадянство, відмовляли в наданні медичної допомоги та отриманні ліків. Останнім часом це сталося і на нещодавно окупованих територіях, де доступ до охорони здоров'я став залежати від примусової зміни громадянства. У грудні 2023 року російський посадовець в одному з міст на окупованій Херсонщині заявив, що ліки, «закуплені за кошти бюджету Російської Федерації», не будуть «видаватися громадянам України».

Доступ до медичної допомоги на нещодавно окупованих територіях став обумовлений примусовою зміною громадянства.

Багато російських лікарів були направлені на окуповані Росією території, щоб працювати поруч та замінити українських лікарів, що посилює психологічну травму українських медичних працівників та підірвало функціонування системи охорони здоров'я через відмінності у практиках двох систем охорони здоров'я. Один український медичний працівник прокоментував, що російські лікарі «не розуміли, що таке електронні бази даних, що таке конфіденційність, що не всі повинні бачити дані. ... Вони не спілкувалися з нашим персоналом. Наш персонал використовувався лише як обслуга».

На неокупованій частині України переважна більшість закладів охорони здоров'я продовжували функціонувати у 2023 році. Стійкість системи охорони здоров'я країни частково можна пояснити її відносно високою базовою якістю до повномасштабного вторгнення Росії та швидким ремонтом багатьох пошкоджених закладів охорони здоров'я. Тим не менш, деякі пацієнти все ще стикаються з перешкодами у доступі до лікування.

Економічні бар'єри були основною перешкодою для отримання лікування на територіях за межами окупованих Росією. У 2023 році ціни на ліки продовжували зростати, а скорочення державного бюджету зменшило можливості Міністерства охорони здоров'я України закуповувати ліки. Багато українців вже зазнали втрат доходів від початку повномасштабного вторгнення Росії. Згідно з опитуванням мешканців прифронтових районів України, проведеним у вересні 2023 року, вартість була основною перешкодою, на яку вказала кожна десята людина, яка повідомила про неможливість отримати доступ до медичної допомоги протягом попередніх трьох місяців. Також були названі недостатня кількість медичного персоналу та «відсутність необхідних послуг».

У 2023 році по всій Україні продовжували виникати перебої з наданням спеціалізованих медичних діагностичних послуг, у тому числі послуг з діагностики раку та пов'язаного з ним лікування, насамперед через брак необхідного медичного обладнання та персоналу. Оскільки захворювання залишаються недіагностованими та нелікованими, це, ймовірно, матиме довгострокові негативні наслідки для українців.

Для відновлення та покращення якості охорони здоров'я в Україні потрібні значні інвестиції. Станом на 1 вересня 2023 року збитки, завдані закладам охорони здоров'я з початку повномасштабного вторгнення Росії, за оцінками, обійшлися системі охорони здоров'я у 2,9 мільярда доларів США.

1 Insecurity Insight. Набір даних звіту Коаліції «Захист здоров'я в умовах конфлікту» 2023: 2023 UKR SHCC Health Care Data. Номер інцидентів 36957; 37104; 42642.

2 Insecurity Insight. Набір даних звіту Коаліції «Захист здоров'я в умовах конфлікту»: 2023 UKR SHCC Health Care Data. Номер інциденту 36750.

SAFEGUARDING HEALTH IN CONFLICT

Коаліція «Захист здоров'я під час конфлікту» — це група з понад 40 діючих організацій для захисту медичних працівників і служб, яким загрожує війна чи громадянські заворушення. Ми підвищуємо обізнаність про глобальні атаки на охорону здоров'я та закликаємо установи ООН до більш активних дій на глобальному рівні для захисту безпеки охорони здоров'я. Ми відстежуємо атаки, посилюємо універсальні норми поваги до права на здоров'я та вимагаємо притягнення винних до відповідальності.
www.safeguarding-health.com/

Коаліція «Захист здоров'я під час конфлікту».
615 N. Wolfe Street, E7143, Baltimore, MD 21205
адміністратор SHCC, safeguardinghcc@gmail.com